

Orman Köylerinde ORKÖY Tarafından Gerçekleştirilen Köy Kalkındırma Projelerinin Uygulama Sonuçlarının Araştırılması (Şile-İstanbul)

Pınar Önal¹, Sultan Bekiroğlu^{2*}

¹ İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

² İ.Ü Orman Fakültesi, Ormanlık Ekonomisi Anabilim Dalı, Bahçeköy, 34473, İstanbul

* Tel: +90 212 226 11 00, E-posta: sulbekir@istanbul.edu.tr

Kısa Özet

Bu çalışma, 1999-2008 yılları arasında Şile İlçesi (İstanbul) orman köylerinde ORKÖY tarafından gerçekleştirilen köy kalkındırma projelerinin sosyoekonomik sonuçlarını saptamak amacıyla yapılmıştır. Araştırma materyali konuyla ilgili literatür, kurum kayıtları, yönetici görüşleri ve deneklere uygulanan anketlerdir. Anketler Şile İlçesi'ne ait 30 orman köyünde tesadüfi seçilen 117 deneye uygulanmıştır. Araştırmada betimsel ve analitik analiz yöntemlerinden frekans ve yüzde dağılım tabloları, khi-kare bağımsızlık testi, basit doğrusal korelasyon ve basit doğrusal regresyon teknikleri kullanılmıştır. Bu çalışmada "ORKÖY projeleri orman köylülerinin refah düzeylerini yükseltmektedir", "ORKÖY projelerinin uygulama sonuçları ile bu projelere katılan köylülerin demografik, sosyoekonomik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır" şeklinde ifade edilen iki temel varsayım, % 5 anlamlılık düzeyinde, sınanmıştır. Sonuç olarak ORKÖY'ün çalışma alanındaki orman kaynaklarının sürdürülebilir yönetimini desteklediği, diğer bir ifade ile kıt kamu kaynaklarını isabetli kullandığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kalkınma, sosyal ormancılık, orman-köylü ilişkisi, proje değerlendirme, betimsel ve analitik analiz, ORKÖY.

Studies on the Effectiveness of Various ORKOY Village Development Projects in Forest Villages: İstanbul-Şile Case

Abstract

The purpose of this study is to determine socioeconomic results of village development projects, conducted in the forest villages of İstanbul-Şile in 1999-2008 periods by ORKOY. The material of the research has been obtained from the related literature, the interviews held by the managers of related institutions and surveys applied to forest villagers. The surveys have been applied to randomly select 117 subjects in 30 of forest village in the Şile town. In the research, frequency and the percent distribution tables, chi-square independence test, simple linear correlation and simple regression analysis had been used. Significance level has been accepted as 5%. Many socioeconomic findings have been reached in this research, by accepting the fundamental hypothesis of "ORKOY projects increase the welfare levels of forest villagers" and "ORKOY projects decrease the dependency of villagers to forests". As a result, it can be stated that in the research field ORKOY projects help to management of sustainable forest sources, in other words ORKOY uses the scarce public resources appropriately.

Keywords: Rural development, social forestry, forest-villager relation, project valuation, descriptive analytical analysis, ORKOY.

Received: 22.03.2011; accepted: 11.05.2011

1. Giriş

Kalkınma, bir ülkenin yapısal niteliklerinin olumlu yöndeki değişimi veya bir ulusun ekonomik, sosyal ve kültürel bir bütün olarak arzu edilen şekilde düzenlenmesidir (Geray, 1991). Başka bir ifade ile kalkınma, az gelişmiş ülkelerde maddi refah düzeyini arttırmaya yönelik potansiyelin harekete geçirilmesi eylemidir (Gasper, 2004). Bu tanımlar kalkınma eyleminin özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri ilgilendirdiğini göstermektedir. Ülkelerin kalkınma atılımları ülke genel refah düzeyinin yükseltilmesi yanında, bölgeler arasındaki ve bölgeler içindeki dengesizliklerin giderilmesine yönelik etkinlikleri de kapsamaktadır. Ülke genel refah düzeyi ile ilgili etkinlikler “kalkınma”; kırsal kesim refah düzeyi ile etkinlikler ise “kırsal kalkınma” olarak adlandırılmaktadır.

Kırsal kalkınma, sürdürülebilir doğal kaynak kullanımını esas alınarak çevresel ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesi, yerelde farklılaşan sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, ihtiyaçları, potansiyelleri ve dinamikleri dikkate alarak çok sektörlü yaklaşımla planlanan faaliyetler bütünüdür (DPT, 2006). Kırsal kalkınma çalışmalarının ormancılık açısından karşılığı sosyal ormancılıktır. Sosyal ormancılık, orman içi ve kenarı köylerde yaşayanların yaşam koşullarını iyileştirerek, orman ile ilişkilerini düzenlemek amacıyla yönelik planlanan etkinlikler olarak tanımlanabilir (Özdönmez ve ark., 1996). Bu ormancılık anlayışında ülke orman kaynakları, kırsal kesimde en düşük gelir düzeyine sahip orman köylüleri dikkate alınarak yönetilmektedir (Geray, 1991; Esirci ve Özcan, 1993).

Türkiye’de çeşitli kamu kurum ve kuruluşu ülke genel refah düzeyini arttırmayı, kırsal kesim ile şehirde yaşayan kesim arasındaki refah farklarını gidermeyi hedefleyen çalışmalar yapmaktadır. Bu kurumların en önemlilerinden biri Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY)’dür. ORKÖY’ün görev ve yetkileri 4856 sayılı Yasa ile:

- Orman köylüsünün sosyoekonomik kalkınmasına yardımcı olmak,
- Kalkınma havzalarında etüt, araştırma, plan yapmak ve projeler hazırlamak-uygulamak,
- Odun tüketimini azaltıcı oduna alternatif enerji kaynaklarının kullanımına ilişkin proje hazırlamak ve uygulamak,
- Odun ve odun dışı orman ürünlerinin üretimini ve bunlara ilişkin sanayii desteklemek,

- Her türlü kredi ve yardımları orman köylüsüne yönlendirmek,
- Kooperatifleri proje bazında destekleyerek ürünlerin değerlendirilmesine yardımcı olmak,
- 2924 sayılı yasanın 2/A maddesi gereğince köy nakli ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Bakanlıkça verilecek diğer görevleri yapmak,

şeklinde belirlenmiştir (ORKÖY, 2010a).

ORKÖY orman köylerinin kalkındırılmasına yönelik görevlerini çeşitli projeler hazırlayıp uygulayarak yerine getirmektedir. ORKÖY uyguladığı projeleri; a) İç kaynaklı projeler, b) Dış kaynaklı projeler şeklinde sınıflandırmakta, bu projelerde kullanılan kredileri ise; a) Ekonomik nitelikli krediler, b) Sosyal nitelikli krediler şeklinde gruplandırmaktadır (ORKÖY, 2010b). Ekonomik nitelikli krediler: süt sığırcılığı, süt koyuncululuğu, besi sığırcılığı, besi koyuncululuğu, seracılık, kültür mantarcılığı, bağcılık, meyvecilik, halıcılık ve arıcılık; sosyal nitelikli krediler ise güneş enerjisi ile su ısıtma ve dam örtülüğü (galvanizli oluklu sac) konularında verilmiştir. Ekonomik nitelikli kredilerin amacı köylünün refah düzeyinin yükseltmek, sosyal nitelikli kredilerin amacı ise köylünün odun kullanımını azaltmaktır (ORKÖY, 2010c).

Diğer sektörlerde olduğu gibi sosyal ormancılıkla ilgili projeler de dört aşamada hazırlanıp uygulanmaktadır: Birinci aşamada, kırsal yapıyı tanımak amacıyla yöre hakkında bilgi toplanmaktadır (Etüt, Envanter ve Sorun Analizi). İkinci aşamada kırsal yapıda müdahale edilecek sorunları ortadan kaldıracak öneriler saptanmakta ve geliştirilen çözümler çerçevesinde plan ve projeler hazırlanmaktadır (Planlama ve Projelendirme). Üçüncü aşamada hazırlanan projelerin kim ya da kimler tarafından yürütüleceği ve uygulamanın nasıl gerçekleştirileceği belirlenmektedir (Yürütme ve Uygulama). Dördüncü aşamada hayata geçirilen sosyal ormancılık projelerinin hedeflerine ulaşım ulaşıldığı saptanmaktadır (İzleme ve Değerlendirme). Bir projenin başarısı bu dört aşamanın “eksiksiz hazırlanmasına” ve “doğru olarak uygulanmasına” bağlıdır (Tolunay, 1998). Bu bağlamda ORKÖY projeleri incelendiğinde, bu dört aşamanın sağlıklı hazırlanıp hazırlanmadığı, doğru bir şekilde uygulanıp uygulanmadığı tartışmalıdır (Geray ve ark., 1993).

ORKÖY İstanbul-Şile İlçesi orman köylerinde çok sayıda proje gerçekleştirmiştir: ısınma-pişirme (1974-1975’de), arıcılık (1975-77, 2000), Şile bezi (1978), tavukçuluk (1982), halıcılık (1986-87), besi koyuncululuğu (1989), besi sığırcılığı (1995), süt sığırcılığı (1976-1999) ile ilgili projeler.

ORKÖY çalışma alanında (Şekil 1), 1999-2008 yılları arasında ekonomik nitelikli kredi sığırıcılığı (SS_{ENK}) projesi ile sosyal nitelikli kredi güneş enerjisi ile su ısıtma (GE_{SNK}) projesini desteklemiştir (ORKÖY, 2010a).

Bu araştırmanın amacı, ORKÖY tarafından İstanbul Şile İlçesi orman köylerinde desteklenen SS_{ENK} ve GE_{SNK} projelerinin köylülerin refah düzeyini etkileyip etkilemediğini¹ ortaya koymaktır. Bu amaç için çalışma alanındaki orman köylerinin demografik ve sosyoekonomik yapıları tanıtılacak araştırma yöntemleri, ORKÖY projelerinin orman köylüsünün refah düzeyi üzerinde etkili olup olmadığını saptamak için ise analitik araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Çalışma alanı

Bu araştırma İstanbul İli'nin Şile İlçesi'ne bağlı 57 adet orman köyünü içermek üzere tasarlanmıştır. Ancak 1999-2008 yılları arasında ORKÖY Şile İlçesi'ndeki orman köylerinin tamamında değil, yalnızca 30'unda faaliyet göstermiştir. Bu nedenle araştırma alanı Şekil 1'de gösterilen 30 orman köyü ile sınırlandırılmıştır (Şekil 1).

2.2. Materyal

Çalışma materyali literatür, ilgili kurumların kayıtları ve uzman görüşleri ve ORKÖY kredisi kullanan orman köylülerine uygulanan anketlerden sağlanan bilgidir.

Şekil 1. İstanbul- Şile İlçesi orman köyleri
Figure 1. Forest Villages of İstanbul-Sile Town

¹ Para değeri ile ifade edilen anket soruları yanıtlanmadığı için refah düzeyinin ne kadar etkilendiği araştırılmamıştır.

Şile İlçesinin tarihi ve coğrafi durumu, sosyoekonomik durumu, ulaşım, alt yapı, sağlık kurumları ve haberleşme durumu, Şile İlçesi orman köylerinin sosyoekonomik durumu ve refah düzeyini iyileştirmeye yönelik çalışmalar yazılı kaynaklardan sağlanmıştır.

Orman köylülerinin ORKÖY projelerinden duydukları memnuniyet ve bu projelerin başarı durumuna ilişkin veriler, ilgili kurum-kuruluş yöneticileri, Şekil 1'de gösterilen orman köylerinde yaşayan ve ORKÖY kredisi kullanan köylülerle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

2.3. Yöntem

Deneklerin sosyoekonomik ve demografik özellikleri betimsel araştırma tekniklerinden frekans ve yüzde dağılım tabloları kullanılarak; ORKÖY projelerinin orman köylüsü refah düzeyi üzerinde etkili olup olmadığı ise analitik araştırma yöntemlerinden khi-kare testi, basit doğrusal korelasyon ve basit doğrusal regresyon analizleri uygulanarak belirlenmiştir. Bu istatistikî analizler Windows Excel 2003 ve SPSS 11.0 programları ile yapılmıştır. Araştırmanın istatistikî analizlere ait varsayımları, bu analizler için veri sağlama ve istatistikî analizlere ait uygulama aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2.3.1. Temel varsayımlar

Bu araştırmanın birisi betimsel (*a*), diğeri analitik (*b*) nitelikli olmak üzere iki temel varsayımı bulunmaktadır:

a) ORKÖY'ün ekonomik ve sosyal nitelikli projelerinin uygulama sonuçları ile bu projelere katılan orman köylülerinin demografik, sosyoekonomik özellikleri arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.

b) ORKÖY'ün ekonomik ve sosyal nitelikli projeleri orman köylülerinin refah düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir.

Bu iki temel varsayımı bilimsel olarak kanıtlamak için frekans ve yüzde dağılım tabloları, khi-kare bağımsızlık testi, basit doğrusal korelasyon ve basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Yapılan istatistikî analizlerde güven düzeyi, pek çok araştırmacı tarafından tercih edilen bir oran olarak, %95 ($p: 0.05$) kabul edilmiştir (Serper, 2000).

2.3.2. Veri sağlama ve istatistik analiz

2.3.2.1. Veri sağlama

Şile İlçesi orman köylerinde ORKÖY tarafından verilen krediler hakkında öncelikle İstanbul ORKÖY Şube Müdürü ve mühendisleri ile görüşmeler yapılmış; bu kurumdan 1999-2008 yılları arasında dağıtılan kredilerle ilgili olur cetvelleri temin edilmiş ve ORKÖY'ün tarihsel gelişimi ile bugüne kadar yapılan ORKÖY çalışmaları hakkında bilgi toplanmıştır.

Şile İlçesinin demografik, kültürel, sosyal, ekonomik durumları hakkındaki bilgiler Türkiye İstatistik Kurumu'ndan sağlanmıştır.

Şile İlçesinde gerçekleştirilen ormancılık faaliyetleri hakkındaki bilgiler Şile Orman İşletme Müdürlüğü ve ilgili işletme şefliklerinden elde edilmiştir. Şile İlçesinin kalkındırılması amacıyla kredi ve destekleme sağlayan Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerinden, İl Özel idaresinde yetkili müdür ve mühendislerle de görüşmeler yapılarak bilgi toplanmıştır.

Anket çalışması yapmadan önce ilgili köy muhtar ve azaları ile görüşülmüş, köy ve köylülerin genel durumları hakkında bilgi alınmıştır.

Anket verileri, çalışma alanındaki 30 orman köyünde yaşayan ve ORKÖY kredisi kullanan 585 orman köylüsünü (ana kütle) temsil eden 117 denekten elde edilmiştir. Anket yapılacak denek sayısını (örnek büyüklüğünü) hesaplamak üzere;

$$n_i = \frac{Z^2 \times N_i \times P \times Q}{(N_i - 1)D^2 \pm (Z^2 \times P \times Q)} \quad i: 1, 2$$

formülü kullanılmıştır (Baş, 2006). Bu formülde; n_i : denek sayısı, Z : güven katsayısı, N_i : ana kütle büyüklüğü, P : ölçmek istenen büyüklüğün ana kütlede bulunma olasılığı, Q : ölçmek istenen büyüklüğün ana kütlede bulunmama olasılığı ($1-P$) ve D : kabul edilen örnekleme hatası, 1: SS_{ENK} projesi ve 2: GE_{SNK} projesi anlamına gelmektedir (Baş, 2006).

Örnek büyüklüğü için öncelikle 30 adet ön anket uygulanmıştır. Bu anketlerden sağlanan

yanıtlar dikkate alınarak P ve Q değerleri sırası ile 0.8 ve 0.2 olarak hesaplanmıştır. Güven düzeyi benzer çalışmalarda kabul edilen % 95, örnekleme hatası uygulanan istatistik yöntemler için gerekli örnek büyüklüğünü sağlaması nedeniyle %10 kabul edilmiştir. Sonuç olarak SS_{ENK} ve GE_{SNK} projeleri için örnek büyüklükleri $Z=1.96$, $N_1=307$, $N_2=278$, $P=0.8$, D : 0.10 ve $Q=0.2$ değerleri kullanılmak suretiyle, $n_1=51.4$ ve $n_2=50.5$ olarak hesaplanmıştır. Ancak bazı anketlerin çeşitli nedenlerle değerlendirme dışı kalabileceği öngörüldüğünden anket çalışması hesaplanan örnek büyüklüğünden daha fazla sayıda denek ile (SS_{ENK} projesi için 61, GE_{SNK} projesi için 56 denek) ile yapılmıştır.

Deneklere uygulanan anket formunda demografi, sosyoekonomi, orman-halk ilişkileri ve yörede gerçekleştirilen ORKÖY projelerinin uygulama sonuçları ile ilgili olmak üzere 50 adet soruya yer verilmiştir.

Anketler araştırmacı tarafından çalışma alanındaki ORKÖY kredisi kullanan ve tesadüfi seçilen 117 denek ile yüz yüze görüşülmek suretiyle yapılmıştır.

2.3.2.2. İstatistik analizleri uygulama

İstatistikî analizler 3 aşamada gerçekleştirilmiştir:

I. aşama: Deneklerin sosyoekonomik ve demografik (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, göç etme isteği, ORKÖY kredisi alma durumu, orman köylüsü olma memnuniyeti, ORKÖY projelerinden duyulan memnuniyet ve diğer) özelliklerinin yüzde oran ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Frekans ve yüzde dağılım tablosu değerleri "araştırmaya katılan deneklerin değişkenlere göre dağılımı nedir?" veya "deneklerin X konusundaki görüşlerine göre dağılımı nedir?" şeklindeki soruların yanıtlarından oluşturulmuştur (Büyüköztürk, 2006).

II. aşama: Temel varsayımlarla ilgili değişkenler saptanmış (Tablo 1), bu değişkenler kullanılarak analitik analizlerde kullanılacak 12 adet ikincil varsayım türetilmiştir (Tablo 2).

Tablo 1. Araştırmada kullanılan değişkenler

Table 1. Variables used in the study

Sembol Symbol	Değişken Tanımı Variable definition	Sembol Symbol	Değişken Tanımı Variable definition
X_1	Orman köylüsü olma memnuniyeti	X_8	Arazi kullanım şekli
X_2	Çocuklarının orman köyünde yaşamasını isteme	X_9	Alınan ORKÖY kredisinin çeşidi
X_3	Eğitim düzeyi	X_{10}	SS_{ENK} projesinin yeterli gelişme göstermesi
X_4	ORKÖY kredilerine bağlı hane gelirinin artması	X_{11}	ORKÖY projelerinin yeni iş kolları yaratma olanağı
X_5	Dışa göç etme isteği	X_{12}	SS_{ENK} projesinin isabetli olması
X_6	ORKÖY projelerine duyulan memnuniyet	X_{13}	Mera alanlarının yeterliliği
X_7	Sivil toplum kuruluşlarına üyelik		

Tablo 2. Araştırma varsayımları

Table 2. Assumptions of the study

Varsayımlar Assumptions	Tanım Definition
1	Orman köylüsü olma memnuniyeti (X_1) ile kendi çocuklarının orman köyünde yaşamlarını sürdürmesini isteme (X_2) arasındaki istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
2	Orman köylüsü olma memnuniyeti (X_1) ile eğitim düzeyi (X_3) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
3	ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması (X_4) ile orman köylüsü olma memnuniyeti (X_1) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
4	Dışarıya göç etme isteği (X_5) ile orman köylüsü olma memnuniyeti (X_1) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
5	ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması (X_4) ile çocukların orman köyünde yaşamlarını sürdürmelerini isteme (X_2) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
6	Dışa göç etme isteği (X_5) ile ORKÖY kredisine memnuniyeti (X_6) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
7	Dışa göç etme isteği (X_5) ile ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması (X_4) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
8	Sivil toplum kuruluşlarına üyelik (X_7) ile ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması (X_4) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
9	Arazi kullanım şekli (X_8) ile ORKÖY kredisine türü (X_9) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
10	SS_{ENK} projesinin yeterli gelişme göstermesi (X_{10}) ile ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması (X_4) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
11	SS_{ENK} projesinin seçiminin doğru olması (X_{12}) ile ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması (X_4) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.
12	Mera alanlarının yeterliliği (X_{13}) ile SS_{ENK} projesinin yeterli gelişme göstermesi (X_{10}) arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki vardır.

III. aşama: Tablo 2'deki varsayımlar analitik analiz teknikleri ile test edilmiştir. Aşağıda analitik analiz teknikleri ve bu tekniklere ait uygulamalar özet olarak açıklanmıştır.

Khi kare bağımsızlık testi: Tablo 2'deki varsayımlara khi-kare bağımsızlık testi uygulanmış, ilgili değişkenlerin gözlemlenen frekans değerleri ile beklenen frekans değerleri karşılaştırılmıştır. Hesaplanan khi-kare (χ^2) değeri, tablo χ^2 değerinden büyük veya hesaplanan anlamlılık düzeyi (p) kabul edilen anlamlılık düzeyinden küçükse alternatif

hipotez (H_1 : Değişkenler arasında istatistikî olarak anlamlı bir ilişki vardır); aksi durumda ise sıfır (null) hipotezi (H_0 : Değişkenler arasında istatistikî olarak anlamlı bir ilişki yoktur) kabul edilmiştir (Sipahi ve ark., 2006; Altunışık ve ark., 2005; Orhunbilge, 2002).

Basit doğrusal korelasyon analizi: Bu analiz ile basit korelasyon katsayısı (r) hesaplanarak, Tablo 2'deki varsayımlarda yer alan değişkenler arasındaki ilişkilerin yönü ve gücü tanımlanmıştır. Bu tanımlamada: r katsayısının işareti “+” ise

değişkenlerin aynı yönde, “-” ise değişkenlerin ters yönde değiştikleri; r katsayısının büyüklüğü “ $r \leq 0.50$ ” ise değişkenler arasındaki ilişki zayıf, “ $0.50 < r \leq 0.70$ ” ise değişkenler arasındaki ilişki orta, “ $r \geq 0.70$ ” ise değişkenler arasındaki ilişki güçlü kabul edilmiştir (Sipahi ve ark., 2006; Altunışık ve ark., 2005; Orhunbilge, 2002).

Basit doğrusal regresyon analizi: Bu analiz ile Tablo 2’deki varsayımlarda yer alan iki değişken arasındaki ilişkilerin fonksiyon şekilleri belirlenmiştir. Böylece her bir varsayım için değişkenlerden biri bağlı, diğeri bağımsız değişken kabul edilmiş; bağlı değişkenin diğere değişken ile arasındaki doğrusal fonksiyon saptanmıştır.

Basit doğrusal regresyon analizlerinde belirlilik katsayısı, bağımsız değişkenin bağlı değişkeni açıklama yüzdesini göstermektedir (Sipahi ve ark., 2006; Altunışık ve ark., 2005; Orhunbilge, 2002).

3. Bulgular

Deneklerin demografik özellikleri Tablo 3’te, sosyoekonomik özellikleri ise Tablo 4’te verilmiştir. Tablo 3’ten görüleceği üzere yalnızca 1 tanesi kadın olan deneklerin % 81’i orta yaş ve üzeri, % 83’ü ilk ve orta eğitim düzeyine sahiptir. Yine Tablo 3’ten

deneklerin %50’sinin ailesinde geçmişte dışa göç etmiş bireyler bulunurken; deneklerin % 88’inin günümüzde başka bir yere göç etme isteğinde olmadığı; deneklerin %50’den fazlasının Türkiye kırsal kesiminde geçerli olan “çok çocuk sahibi olma” anlayışında olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. Deneklerin demografik özellikleri
Table 3. Demographic characteristics of the subjects

Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent	Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent
Cinsiyet			Yaş		
Kadın	1	1	20-30	4	3
Erkek	116	99	31-40	19	16
Medeni durum			41-50	36	30
Evlü	110	94	51-60	24	21
Bekâr	7	6	61-70	17	15
Eğitim Düzeyi			>70	17	15
Okur-yazar	5	5	Dışa göç geçmişi		
İlkokul	83	70	Var	51	44
Ortaokul	15	13	Yok	66	56
Lise	11	9	Dışa göç etme eğilimi		
Üniversite	3	3	Var	14	12
Hanedeki çocuk sayısı			Yok	103	88
<3	76	65	Dışa göç şekli		
3-6	41	35	Kalıcı	8	57
>6	-	-	Geçici	6	43

Tablo 4. Deneklerin sosyoekonomik özellikleri
Table 4. Socioeconomic characteristics of the subjects

Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent	Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent
Dışa göç nedeni			Gençlerin büyük kentlere göç eğilimi		
İşsizlik	7	50	Yoktur	36	31
Sağlık koşullarının kötülüğü	1	1	Vardır	81	69
Yaşam koşullarının güçlüğü	4	29	Orman köylüsü olma memnuniyeti		
Diğere	2	14	Memnun	95	81
Çocuklarının köyde yaşamasını isteme nedeni			Memnun değil	22	19
İstiyor	69	59	Orman köylülüğünden memnuniyetsizlik nedeni		
İstemiyor	48	41	Düşük gelir-işsizlik	16	72
Çocukların köyde yaşamasını istememe nedeni			Düşük orman verimi	2	9
İşsizlik	78	67	Sosyal güvence yokluğu	2	9
Bir fikri yok	39	33	Hayvancılık yapılamaması	1	5
Hane gelir düzeyini yeterli bulma			Fikri yok	1	5
Yeterli	69	59	Sivil Toplum Kuruluşuna (STK) üyelik		
Yeterli değil	48	41	Bir STK’na üye	37	32
Ormancılık etkinliklerinden ekonomik gelir sağlama			Bir STK’na üye değil	80	68
Gelir sağlıyor	60	51	Tercih edilen ekonomik etkinlik		
Gelir sağlamıyor	57	49	Tarım	11	9
Arazi kullanma şekli			Ormancılık	21	18
Tarım	31	26	Hayvancılık	45	38
Hayvancılık	48	41	Diğere	40	35
Diğere	38	33	-	-	-

Tablo 4 incelendiğinde denekler, köylerindeki gençlerin %70'inin dışa göç edeceğine inanmakta, dışa göçün nedeni olarak da işsizliği ileri sürmektedir. Ayrıca Tablo 4'den deneklerin %32'sinin bir sivil toplum kuruluşuna üye olduğu görülmektedir. Bu oran yüksek gibi görünebilir, ancak orman köylülerinin üye oldukları sivil toplum kuruluşları incelendiğinde (Köy Kalkındırma ve Güzelleştirme Dernekleri, Tarım Kredi Kooperatifleri, Damızlık Derneği ve Seracılık Derneği) bu oranın yüksek olmadığı anlaşılmaktadır. Yine Tablo 4'den görüleceği üzere deneklerin %81'i orman köylüsü olmaktan memnundur. Buna karşılık deneklerin yalnızca % 18'i tercih edilen ekonomik etkinlik olarak ormancılığı görmektedir. Çünkü denekler kesme-sürütme-taşıma gibi zor ve düşük gelirli ormancılık etkinliklerinde çalışmakta, buna karşılık köylerini fiziki koşullar (İstanbul'a yakınlık, güzel çevre) bakımından beğenmektedir.

Deneklerin ormancılık etkinlikleri ile ilgili düşünceleri Tablo 5'te, ORKÖY genel uygulamaları ve yörede gerçekleştirilen projelerle ilgili düşünceleri Tablo 6'da ve deneklerin çevre-orman-halk ilişkileri ile ilgili düşünceleri ise Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 5'e göre deneklerin %77'si odun ürünlerini sürütme-taşıma etkinliği ile geçinirken, %23'ü odun dışı orman ürünlerinin satışından kazandıkları para ile geçinmektedir. Deneklerle yapılan görüşmeler sonucunda; köylülerin koru ormanlarındaki kesim işlerinden 2008 yılı itibarıyla kişi başına 2226 TL, odun dışı orman ürünlerinden ise 2475 TL sağladıkları anlaşılmıştır.

Tablo 6'ya göre deneklerin %70'i genel ORKÖY uygulamalarından memnundur ve bu memnuniyeti kredi alımdaki kolaylık, hane bütçesine olumlu katkı yapma ile açıklamaktadır. Ancak deneklerin %58 ORKÖY'ün desteklediği projelerden memnun değildir ve bu memnuniyet-sizliklerini kredi düzeyinin düşüklüğü, köylülerine uygun projelerin desteklenmemesi, kredi dağıtımının kura ile yapılması ile açıkladıkları anlaşılmaktadır. Tablo 6'dan GE_{SNK} projesi deneklerin %100'ü tarafından, SS_{ENK} projesi ise deneklerin %68'i tarafından yöre için uygun bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu oranlar arasındaki farkı; GE_{SNK} projesinin karşılıksız olarak herkese, SS_{ENK} projesinin ise az sayıda kişiye geri ödemeli olarak ve düşük düzeylerde verilmesidir. Yine Tablo 6'dan GE_{SNK} projesinin odun tüketimi üzerinde etkisinin, tüp ve elektrik tüketiminden daha az olduğu görülmektedir. Zira köylüler ısınma amaçlı yakıt kaynağı olarak zati ihtiyaçlardan elde ettikleri odunu; pişirme ve ısıtma (yemek pişirme-su ısıtma) yakıt kaynağı olarak büyük ölçüde tüp gaz ve elektrik kullanmaktadır.

Tablo 7'den görüleceği üzere deneklerin %90'dan fazlası ormancılık teşkilatı ile ilişkilerini olumlu bulmakta ve ormanlarla ilgili sorunların çözümünde ormancılık teşkilatına danışmayı uygun görmektedir. Ayrıca Tablo 7'den deneklerin % 83'ünün ormanlarla ilişkilerini ekonomik nitelikli (iş sahası-hayvanlarını otlatma alanı-yakacak temin edilecek yer) olarak açıkladıkları ve yaşadıkları yörede önemli bir çevre sorunu olmadığına inandıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Deneklerin ormancılık etkinlikleri ile ilgili düşünceleri

Table 5. Thoughts of the subjects related to forestry activities

Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent	Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent
Ormancılıktan gelir elde etme yolları			Orman miktarı		
Orman kesim ürünlerinin nakliyatı (sürütme-taşıma) ile uğraşmak	46	77	Azalıyor	13	11
Odun dışı ürünler sağlamak	14	23	Artıyor	2	2
Zati ihtiyaç kullanma durumu			Değişmiyor	102	87
Kullanıyor	115	98	Biyolojik çeşitlilik		
Kullanmıyor	2	2	Azalıyor	109	93
Zati ihtiyaç kullanma nedeni*			Artıyor	6	5
Yalnızca ısınma amaçlı	78	67	Bir fikri yok	2	2
Isınma ve pişirme amaçlı	39	33	Ormanların işlevi*		
Pişirme amaçlı	0	0	Odun hammaddesi üretmek	106	91
Mera alanları			Odun dışı ürün sağlamak	53	45
Yeterli	73	62	Küresel iklim değ. önlemek	35	30
Yetersiz	44	38	Rekreasyon etkinliği sağlamak	30	26
Diğer	-	-	Av ve yaban hayatı üretmek	22	19

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 6. Deneklerin ORKÖY uygulamaları ile ilgili düşünceleri
Table 6. Thoughts of the subjects in related to ORKÖY applications

Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent	Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent
GENEL UYGULAMALARLA İLGİLİ			GENEL UYGULAMALARLA İLGİLİ		
ORKÖY memnuniyeti			ORKÖY kredisi alma durumu		
Memnun	105	90	Daha önce kredi aldı	22	18
Memnun değil	12	10	Daha önce kredi almadı	95	82
ORKÖY'den memnun olmama nedenleri			ORKÖY kredisi alma kolaylığı		
Ürün pazarlamadaki eksiklik	5	41	Sorunsuz (Kolay)	77	66
Güneş enerjisi firması iyi değil	3	25	Sorunlu (Zor)	40	34
Verilen hayvanlar hastalıklı	2	17	ORKÖY kredisini kullanma sorunları		
Hayvanlar ortama uygun değil	2	17	Dağıtımın kura ile yapılması	2	62.5
ORKÖY projelerinin gelir yaratma özelliği			Kredi kullanmış olanların kura dışı kalması	1	12.5
Gelir artırıcı	98	84	Kredi miktarı yetersizliği	1	12.5
Gelir artırıcı değil	19	16	Bürokratik işlem fazlalığı	1	12.5
ORKÖY'ün köylülere katkısı			Başka bir kurumdan kredi alma		
Kapital sağlamakta	59	51	Kredi aldı**	56	48
Kapital ve bilgi sağlamakta	58	50	Kredi almadı	61	52
ORKÖY projelerinden memnun olma			ORKÖY kredi düzeyi yeterliliği		
Memnun	32	27	Yeterli	93	80
Memnun değil	68	58	Yeterli değil	24	20
Fikrim yok	17	15	Bir fikri yok	-	-
YÖREDEKİ PROJELERLE İLGİLİ			YÖREDEKİ PROJELERLE İLGİLİ		
SS _{ENK} projesinin yöreye uygunluğu			GE _{SNK} projesinin yöreye uygunluğu		
Uygun	37	61	Uygun	56	100
Uygun değil	24	39	Uygun değil	0	0
SS _{ENK} projesi gelişimi			GE _{SNK} projesinin köylüye etkisi		
Yeterli	27	44	Köylü için uygun	42	75
Yeterli değil***	34	56	Ek masraf yarattı	14	25
SS _{ENK} projesinin yetersizlik nedenleri*			SS _{ENK} ve GE _{SNK} projelerinin işkolları yaratması		
Maliyet yüksekliği	32	94	Yaratmakta	6	5
Pazarlama sorunu	7	20	Yaratmamakta	111	95
SS _{ENK} işletmelerinin küçüklüğü	5	15	GE _{SNK} projesinin enerji tüketimine etkisi*		
Yanlış inek cinsi verme	4	12	Tüp gaz tüketimi azaldı	40	71
Destek eksikliği	3	9	Elektrik tüketimi azaldı	29	52
Örgütlenme yetersizliği	2	6	Odun tüketimi azaldı	7	13
Kalite düşüklüğü	1	3	SS _{ENK} ve GE _{SNK} projelerini uygulama		
SS _{ENK} projesi ürünlerinin işlemde geçirilmesi			Tek başına uyguluyor	99	84
Pazar öncesi işlem geçiriyor	52	85	Aile bireyleri ile uyguluyor	16	14
Pazar öncesi işlem geçirmiyor	9	15	Köyden eleman çalıştırıyor	1	1
Diğer	-	-	Dışardan eleman çalıştırıyor	1	1

* Denekler birden fazla seçeneği işaretlemiştir.

** ORKÖY haricinde, çoğunlukla Ziraat Bankası'ndan kredi alınmıştır.

*** ORKÖY SS_{ENK} projesi ile ilgili olarak Teke Köyü'nde bir mandıra tesisi kurmuş, ancak bu tesis köylü tarafından verimli işletilemediği için özel sektöre devredilmiştir.

Tablo 7. Deneklerin çevre-orman-halk ilişkileri ile ilgili özellikleri

Table 7. Characteristics of the subjects in related to environmental-forest-people relations

Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent	Özellikler Features	Sayı Number	Yüzde Percent
Orman-halk ilişkileri ile ilgili düşünceler			Çevre sorunları ile ilgili özellikler		
Orman teşkilatı ile ilişki			Yaşanılan köydeki çevre sorunları		
Olumlu	109	93	Yok	93	80
Olumsuz	8	7	Var	24	20
Ormanlarla ilişki*			Yöredeki başlıca çevre sorunları*		
Kesilen ağaçları sürütme-taşıma	37	31	Su kirliliği	14	58
Orman arazisinde hayvan otlatma	32	27	Toprak erozyonu	3	12.5
Yakacak temin etme	30	25	Piknik atıkları	1	4
Avlanma ve odun dışı orman ürün elde etme	13	11	Aşırı tarımsal ilaç kullanımı	1	4
Yalnızca odun dışı bitkisel ürün sağlama	4	3	Ormansızlaşma	1	4
Orman alanlarında arıcılık yapma	4	3	Maden ocaklarının açılması	2	8
Orman içinde tarlası bulunma	7	6	Baz istasyonu kurulması	1	4
Ormanlarla ilgili sorunların çözümü			Gürültü kirliliği	1	4
Ormancılık teşkilatına danışma	111	95	Alt yapı eksikliği	3	12.5
Muhtar ve azalar ile görüşme	6	5	Bitki türlerinin yok olması	3	12.5
Diğer	-	-	Hayvan türlerinin yok olması	4	16.5

* Denekler birden fazla seçeneği işaretlemiştir.

Tablo 3, 4, 5, 6 ve 7'deki betimsel saptamalar dışında deneklerin çevre kirliliği ve biyoçeşitlilik hakkındaki görüşleri de belirlenmiştir: 1- Baltalık ormanların koruya tahvili isabetli bir karar değildir. 2- Orman alanlarındaki azalmaya çoğunlukla maden ocakları ve baraj göletleri neden olmaktadır. 3- Yöredeki ormansızlaşma ve su kirliliğini esas olarak baraj yapımı ve Melen suyunun İstanbul'a taşınması yaratmaktadır. 4- Yörede domuz ve çakal

popülasyonları artmakta ancak keklik, tavşan, sülün, çulluk, tilki, kurt ve karaca varlığı azalmaktadır. 5- Ihlamur ve kestane ağaç varlığında artış bulunmaktadır.

Araştırmanın temel ve türev varsayımları sınama (khi-kare bağımsızlık testi, basit doğrusal korelasyon ve basit doğrusal regresyon analizi) sonuçları Tablo 8'de açıklanmıştır.

Tablo 8. İstatistiki analizlerin sonuçları

Table 8. The results of statistical analyses

Varsayımlar Assumptions	Test sonucu Statistical test result	p	χ^2	r	r^2
1	Alternatif hipotez kabul	0.000	23.019	0.44	0.1967
2	Sıfır hipotez kabul	0.558	2.998	-	-
3	Alternatif hipotez kabul	0.004	13.545	0.228	0.0521
4	Sıfır hipotez kabul	0.092	2.976	-	-
5	Alternatif hipotez kabul	0.034	8.659	0.163	0.0264
6	Alternatif hipotez kabul	0.037	5.796	0.222	0.0495
7	Alternatif hipotez kabul	0.013	10.729	0.277	0.0768
8	Sıfır hipotez kabul	0.066	7.201	-	-
9	Alternatif hipotez kabul	0.000	25.238	0.325	0.1062
10	Alternatif hipotez kabul	0.000	19.904	0.57	0.3259
11	Alternatif hipotez kabul	0.000	21.607	0.569	0.3242
12	Alternatif hipotez kabul	0.014	5.926	0.312	0.0972

Tablo 8’de verilen khi-kare analizi sonuçlarından; 2, 4 ve 8 numaralı varsayımlarda sıfır hipotezlerin ($p>0.05$); diğer 9 varsayımda ise alternatif hipotezlerin ($p<0.05$) kabul edildiği anlaşılmaktadır. Basit doğrusal korelasyon analizine göre; SS_{ENK} projesinin yeterli gelişme göstermesi (X_{10}) ile ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması (X_4) değişkenleri arasında (10. varsayım, Bakınız Tablo 2), SS_{ENK} projesinin seçiminin doğru olması (X_{12}) ile ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması (X_4) değişkenleri (11. Varsayım, Bakınız Tablo 2) arasında orta derecede güçlü ($0.50<r<0.70$) bir ilişki varken, diğer 10 varsayımın değişkenleri arasındaki ilişki zayıftır ($r>0.50$). Bununla birlikte Tablo 2’deki varsayımların tümünde değişkenler arasındaki ilişki aynı yödedir. Aynı analiz 11. varsayıma uygulanmış ve X_4 (ORKÖY kredisine bağlı olarak hane geliri artmaktadır) değişkenindeki değişimin %32.4’ünün X_{12} (SS_{ENK} projesi yöre için isabetlidir) değişkeni ile açıklandığı ortaya konulmuştur.

Basit korelasyon katsayısı %50’den büyük olan 10. varsayıma basit doğrusal regresyon analizi uygulanmış ve X_4 (ORKÖY kredisine bağlı hane gelirinin artması) değişkenindeki değişimin % 32.6’sının X_{10} (SS_{ENK} projesi yeterli gelişme göstermektedir) değişkeni ile açıklandığı saptanmıştır (Tablo 8).

4. Tartışma ve Sonuç

Türkiye’de genel refah düzeyinin yükselmesi yanında bölgeler ve bölge içi refah farklılıklarının giderilmesi amacına yönelik etkinlikler yürütülmektedir. Bu etkinliklerin önemli bir bölümü Çevre ve Orman Bakanlığı’na bağlı ORKÖY Genel Müdürlüğü tarafından; orman köylerindeki yaşam koşullarını iyileştirmek, köylülerin ormana bağımlılığını azaltmak ve orman-halk ilişkilerini düzenlemek amacı ile gerçekleştirilmektedir. Diğer kamu kurumları gibi ORKÖY de söz konusu amaçlarına kıt kamu kaynaklarını kullanarak ulaşmaktadır. Bu nedenle ORKÖY tarafından harcanan kamu kaynaklarının, belirtilen amaçları sağlayıp sağlamadığının tespit edilmesi önemli bir konudur.

Bu çalışmada, İstanbul İli Şile İlçesi’ndeki 30 orman köyünde (Şekil 1) yürütülen ekonomik ve sosyal nitelikli iki ORKÖY projesinin, ilgili orman köylerinin refah düzeylerini olumlu yönde etkileyip etkilemediği, proje uygulama sonuçları ile orman köylülerinin sosyoekonomik ve demografik

özellikleri arasında istatistikî olarak anlamlı ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırma ile ulaşılan bulgular ise aşağıdaki 5 alt başlıkta tartışılmıştır.

Demografik özellikler:

Şile İlçesi’nde ekonomik ve sosyal amaçlı ORKÖY projeleri için kredi alanların %99’u erkektir. Oysa ORKÖY sosyal amaçlı GE_{SNK} projesi için koşulsuz ve maddi külfetsiz yararlanma hakkı tanımıştır ve bu projenin faydalarından büyük ölçüde yararlanacak olanlar kadınlardır. Alkan 2007’de orman köylerindeki ekonomik ve kültürel gelişimin bu köylerde yaşayan kadınların yaşamını kolaylaştırdığı belirtilmektedir. Bu sonuç kadınların ORKÖY projeleri ile ilgilenmediklerini akla getirirse de, bu durum Türk aile yapısından kaynaklanmaktadır. Çünkü geleneksel Türk aile yapısı ataerkildir. Bu ailede görevler erkek için "geçimi ve aile bireylerinin güvenliğini sağlamak", kadın için ise "ev işlerini yapmak, koca ve çocuklarına bakmak" şeklinde kabul edilmektedir (Kale, 1987; Yazar, 2007).

Deneklerin yaş ortalaması 52’dir (en genç denek 23, en yaşlı denek 84 yaşındadır). Türkiye’nin 1950’lerden itibaren gündeminde önemli bir yer tutan kırsal kesimden kente göç olgusu en yoğun olarak İstanbul İli’nde yaşanmaktadır. İstanbul ili kent merkezi gerek kendi kırsalından gerek diğer illerin kent ve kırsal kesimlerinden yoğun göç almaktadır (Es ve Ateş, 2004). Doğal olarak Şile İlçesi orman köylerindeki genç nüfus kendilerine çok yakın olan İstanbul kent merkezine göç etmiştir. Bu nedenle Şile İlçesi orman köylerinde ekonomik etkinlikler orta yaş ve üzeri köylüler tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte kente göç olgusunun Şile İlçesi orman köylerinde Türkiye’nin diğer kırsal kesimlerindeki kadar şiddetli yaşanmadığı söylenebilir (Tablo 3). Deneklerin %94’ü evlidir. Bunun nedeni deneklerin yaşının geleneksel Türk aile yapısındaki evlenme yaşını aşmış olmasıdır. Çocuk sayısı 3’den az olan ailelerin oranının (%65), çocuk sayısı 3’den fazla olanların oranından (%35) büyük olması, Türkiye genel kırsal kesim gerçeği ile bağdaşmamaktadır. Bu sonucu, Şile İlçesi’nin İstanbul şehir merkezine yakınlığından dolayı aile planlaması ve sağlık hizmetlerinden yararlanma olanaklarının yüksekliğinin doğurduğu söylenebilir. Zira deneklerin eğitim düzeyi özellikleri Türkiye’nin diğer kırsal kesimlerindeki yapıya benzemektedir (Tablo 3).

Sosyoekonomik özellikler:

Deneklerin %81'i orman köylüsü olmaktan dolayı memnundur (Tablo 4). Bunun nedeni yöredeki köy hayatının huzurlu ortamı, yöreye olan duygusal bağlılık, İstanbul kent merkezine yakınlık ve sahip oldukları refah düzeyini yeterli bulmalarındır (Tablo 4). Deneklerin yaklaşık %60'ı kendi çocuklarının buldukları orman köylerinde kalmasını istemektedir. Çocuklarının orman köyünde yaşamasını istemeyen deneklerin çoğunluğu buna gerekçe olarak "işsizlik" sorununu göstermektedir. Bu duruma göre işsizlik sorunu çözüldüğünde deneklerin %80'nin ailesinde dışarıya göç olgusu yaşanmayacaktır. Bu bulgu ORKÖY'ün saptamalarına uygundur (ORKÖY, 2010a; ORKÖY, 2010b).

Şile'nin doğal ve fiziksel koşulları nedeniyle tarım arazilerinin toplam alan içindeki payı %10'dur. Bu oran, araştırma alanında tarımsal etkinliklerin neden tercih edilmediğini de açıklamaktadır (Tablo 4). Bu sonuç doğrultusunda araştırma alanındaki orman köylerinde başlıca geçim kaynakları hayvancılık ve ormancılıktır. Bu nedenle yöre ormanlarında orman köylüleri baskı yaratmaktadır. Benzer olgu Karamahmut (1997)'de "Gümüşhane, Rize ve Trabzon illerindeki orman köylerinde yeterli tarım arazisinin bulunmadığı için köylülerin ormanlar üzerindeki baskısı artmaktadır" şeklinde belirtilmiştir. Deneklerin %41'i kendi yetersiz olan tarım arazilerini hayvancılık etkinliğinde kullanmaktadır (Tablo 4). Şile İlçesindeki tarım arazisi azlığı ise hayvan yemi ekimini kısıtlamaktadır. Bu nedenle yörede hayvan yemi dışarıdan satın alınmakta ve bu durum ise üretim maliyetini artırmaktadır.

Deneklerin yaklaşık %60'ı mevcut ekonomik etkinliklerden sağladıkları gelirleri yeterli bulmaktadır. Ancak denekler ORKÖY kredisinden önceki gelirlerinden memnun değildir. Bu sonuç ORKÖY ekonomik nitelikli kredilerinin, ORKÖY tarafından amaçlanan sonuçları doğurduğunu göstermektedir. Özetle yöredeki orman köylüsü ORKÖY'den, mevcut projelere ilave olarak başkaca ekonomik nitelikli projeler beklemekte ve ORKÖY'ün sağlamış olduğu ekonomik katkıyı olumlu karşılamaktadır.

Deneklerin %32'si kooperatiflere ortaktır. Tiryaki 2004'de Trabzon iline bağlı Hamsiköyde kooperatifleşme sonucunda hayvancılıktan elde edilen gelirlerin, kooperatifleşme öncesine göre 2.5 kat arttığı ve ormanlar üzerindeki olumsuz baskının azaldığı belirtilmektedir. Bu nedenle Şile İlçesi

orman köylerinde kurulan veya kurulacak kooperatiflere ortak sayısının çoğaltılması gerekmektedir. Zira %32'lik oran ORKÖY'ün yöre ile ilgili çalışmalarında kooperatifleşme ile ilgili yeterli çabayı göster(e)mediğini kanıtlamaktadır. Coşgun ve ark. (2008)'de de ORKÖY'ün Antalya ili orman köylerinde de köy kalkındırma kooperatiflerinin yeterli ortak ve etkinlik düzeyine ulaşamadığı saptanmıştır.

Orman kaynakları ile ilgili özellikler:

Deneklerin %33'ü zati ihtiyaçtan sağladıkları odunu ısınma ve ısıtma-pişirme amaçlı kullanmaktadır (Tablo 5). Tümer (1992)'de Amasya Merkez İlçesi orman köylülerinin %68'inin ısınma ve pişirme amaçlı odun kullandığını ifade etmektedir. Bu araştırmaya göre Şile İlçesi orman köylerinde ısıtma ve pişirme amaçlı odun kullanım oranı oldukça düşüktür. Isıtma-pişirme amaçlı odun kullanımının düşük olmasının nedeni geleneksel tutum, İstanbul'a yakınlıktan dolayı mutfak donanımlarındaki modernleşme, alternatif pişirme kaynaklarına (tüp ve/veya elektrik) ulaşma kolaylığı ve GE_{SNK} projesinin uygulanmasıdır.

ORKÖY ile ilgili özellikler:

Deneklerin %90'ı ORKÖY projelerinden yararlandıkları için memnundur (Tablo 6). Düşük orandaki memnun olmayan deneklerin yarısına yakını üretilen ürünle ilgili pazarlama eksikliğini memnuniyetsizlik nedeni olarak belirtmiştir. Bu sonuç ORKÖY kredilerinden memnuniyetsizliğin daha çok ekonomik nitelikli SS_{ENK} projesi ile ilgili olduğunu göstermektedir. Görüleceği üzere pazarlama eksikliği nedeniyle ürettiği sütü satamaması ya da düşük fiyattan elden çıkarması, hem ORKÖY proje memnuniyetini yok etmekte hem de arzu edilen gelir düzeyine ulaşmayı engellemektedir. Bu nedenle denekler sütün pazarlanması konusunda ORKÖY yardımı talep etmektedir. Çünkü yalnızca ekonomik olarak güçlü ve İstanbul ile ticari bağlantısı denekler iyi pazarlama olanağına sahiptir. Memnuniyetsizlikle ilgili öne sürülen diğer bir husus, ORKÖY süt sığırcılığı için verilen inek türlerinin yöre koşullarına uygun olmamasıdır. Bu hususla ilgili olarak denekler ORKÖY projesi ile verilen ineklerin belirli bir süre sonunda hastalandığını ve elde ettikleri süt miktarında önemli düşüş yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bundan başka denekler ORKÖY kredilerinin kura ile dağıtılmasını doğru

bulmamaktadır. Gerekçe olarak kura sonucunda kredilerin deneyimsiz kişilere verildiğini ve bu kişilerin başarısız olması ile söz konusu kredilerin boşa gittiğini göstermişlerdir. Bu nedenle uygulanacak yeni proje konuları köylülerin görüşüne başvurularak katılımcı bir anlayışla saptamalıdır.

Deneklerin %84'ü ORKÖY projelerinin hane gelirlerini arttırdığını kabul etmiştir. Deneklerin % 61'i tarafından SS_{ENK} projesi yöre için uygun bulunmuştur (Tablo 6). Süt sığırcılığı ile uğraşan denekler günlük ortalama 37.6 litre süt elde etmektedirler. Deneklerin %95'i elde ettiği sütü satmaktadır. Satışlarda süt herhangi bir işlemden geçirilmediği gibi ve aracı kurum/kuruluş ya da kişi kullanılmamaktadır. Bu sonuç araştırma alanındaki kooperatifleşmede yaşanan zayıflıkla doğrudan ilgilidir. Bu zayıflığın göstergesi olarak ORKÖY tarafından Teke Köyü'nde kurulan mandıra tesisinin işletilemeyerek özel sektöre devredilmesi gösterilebilir.

Bilgisine başvuru ORKÖY yetkilileri de ilçe kalkınma planında yenilenme yapılarak gerçekleştirilen GE_{SNK} projesinin yöre için doğru bir seçim olduğunu ve bu proje sayesinde yöredeki odun tüketiminin azalacağını belirtmişlerdir. Uygulama süresi çok kısa olduğu halde deneklerin tamamı GE_{SNK} projesinden memnundur. Bu memnuniyete, GE_{SNK} projesinden köylülerin tamamının maddi karşılık beklenmesizsin yararlandırılması ve köylülerin proje çıktısını (sıcak suyu) çok kısa sürede elde etmesi yol açmıştır.

Deneklerin çoğunluğu (%95) sosyal ve ekonomik nitelikli ORKÖY projelerinin orman köylerinde köy ekonomisine katkı sağlayacak başka bir iş kolu ortaya çıkarmadığını belirtmiştir.

Yapılan khi kare bağımsızlık testlerine göre SS_{ENK} projesi yöre için doğru bir seçimdir ve bu projeye bağlı olarak hane gelirleri artmıştır. Ayrıca SS_{ENK} projenin geliştirilmesi ile hane gelirleri daha artacaktır. Yörede uygulanan ekonomik amaçlı ORKÖY projesi gelecek kuşakların orman köylerinde yaşaması, dışarıya göç isteği, arazi kullanım şekli ve meraların kullanımı ile ilişkilidir. Ancak bu ilişkilerin gücü zayıftır (Tablo 8).

Çevre, orman-halk ilişkileri ile ilgili özellikler:

Deneklerin %11'i orman alanlarında azalma olduğunu ve bunun sebebinin maden ocakları ve baraj göletleri olduğunu belirtmiştir. Deneklerin %93'ü bitki ve hayvan türleri sayısında değişim olduğunu dile getirmiştir (Tablo 7).

Yapılan araştırmalar hayata geçirilen bazı ORKÖY projelerinin, amaçlanan aksine ormanlar üzerinde baskıyı artırdığı ve ormansızlaşmaya yol açtığını göstermektedir (Geray ve ark., 1993). Ancak Şile İlçesi orman köylerinde uygulanan projeler ormanlar üzerinde olumsuz etki yaratmamış, aksine GE_{SNK} projesi su ısıtma amaçlı odun kullanımını düşürerek, köylülerin ormanlar üzerindeki baskısının azalmasına yardımcı olmuştur. Uygulanan basit doğrusal regresyon analizi ile ORKÖY kredisine bağlı hane geliri artışındaki değişimin % 32.6'sı ORKÖY süt sığırcılığı projesinin yeterli gelişme göstermesi ile (10. Varsayım), ORKÖY kredisine bağlı hane geliri artışındaki değişimin % 32.4'ü ise ORKÖY süt sığırcılığı proje seçiminin doğruluğuna (10. Varsayım) bağlı açıklanabildiğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak ORKÖY tarafından araştırma alanında uygulanan ekonomik ve sosyal nitelikli köy kalkındırma projeleri orman köylüleri tarafından benimsenmiş ve bu projeler ilgili orman köylerinin refah düzeylerini olumlu yönde etkilemiştir. Bu bağlamda ORKÖY'ün çalışma alanında kıt kamu kaynaklarını isabetli kullandığı söylenebilir. Bununla birlikte bu araştırma İstanbul-Şile İlçesi orman köylerinde ORKÖY'ün daha fazla başarılı olabilmesi için çözümlenmesi gereken sorunların olduğunu göstermiştir. Bu sorunlar ile ilgili öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Deneklerin orman köylüsü olma memnuniyeti ile memnuniyetsizlik gerekçeleri dikkate alınmalı, olumlu gerekçeler güçlendirilmeli, olumsuz gerekçeler ise azaltılarak ortadan kaldırılmalıdır.
- Dışa göçte en önemli neden işsizlik olduğundan, yörede iş olanakları yaratılmasına olanak sağlayacak yeni projeler geliştirilmelidir.
- Ekonomik nitelikli kredi düzeyleri, orman köylülerinin gerçek gelir düzeyleri dikkate alınarak saptanmalıdır.
- Hane geliri artışında etkili olan SS_{ENK} projesi ile ilgili köylülerin eleştirisi (inek türü seçimi ve hayvancılıkla ilgili bilgilendirme konularına) dikkate alınmalıdır.
- ORKÖY proje ürünlerinin pazarlanması sorunu çözümlenmelidir.
- ORKÖY proje ürünlerinin (süt vb) köylü tarafından işlenerek pazarlama olanakları sağlanmalıdır.

- Köylülerin etkin kooperatifleşmesi sağlanmalıdır.
- Yöredeki meralar ıslah edilmeli, alternatif otlatma alanlarının tesisi ile ilgili çözümler aranmalıdır.
- GE_{SNK} projesi mümkün olduğunca genişletilmelidir.
- Uygulanacak yeni proje konuları katılımcı anlayışla, orman ve diğer doğal kaynaklar dikkate alınarak saptanmalıdır.

References

- Alkan, S., 2007.** Trabzon İli Orman Köylerinde Kadın ve Orman Kaynakları İlişkisi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon.
- Altunışık R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu S., Yıldırım, E., 2005.** Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. Sakarya Kitabevi, ISBN: 975-8644-28-9, 360 s. İstanbul.
- Baş, T., 2006.** Anket Nasıl Yapılır? Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Büyüköztürk Ş., 2006.** Veri Analizi El Kitabı. Pegem A Yayıncılık, ISBN: 975-6802-74-X, Ankara.
- Coşgun, U., S. Bekiroğlu ve A. Telek, 2008.** Orman Köylerindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Etkinlik Düzeylerinin İrdelenmesi (Antalya İli Örneği). Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 375, Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Müdürlüğü No:046, ISBN: 1302-3624, Teknik Bülten No 34, Antalya.
- DPT, 2006.** Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejileri. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Es, M. ve H. Ateş, 2004.** Kent yönetimi, kentleşme ve göç: sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 48: 205-231.
- Esirci, Y. ve Y. Özcan, 1993.** Orman ve Orman Köylerinin Kalkındırılması, I. Ormanlık Şurası Tebliğler ve Ön Çalışma Grubu Raporları, Cilt II, Seri No: 13, Yayın No: 006, Ankara.
- Gasper, D., 2004.** The Ethics of Development. Edinburg University Pree Ltd, Edinburg.
- Geray, U., 1991.** Toplum, orman kaynakları, kültür ilişkileri. *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi*. 41 (1-2): 57-72.
- Geray, U., A. Türker, S. Bekiroğlu ve K. Ok, 1993.** Bolu, Konya, Zonguldak, Denizli ve İzmir Orman Bölge Müdürlüklerinde Yapılan Sosyal Ormanlık Çalışmalarının İncelenmesi GCP/045/SWI Proje Raporu, 93 s., İstanbul.
- Kale, N., 1987.** Türkiye'deki gençlik sorunlarının kaynakları ve bu sorunların çözüm yolları <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/508/6237.pdf> (Ziyaret tarihi: 18/08/2010).
- Karamahmut, O., 1997.** Gümüşhane, Rize ve Trabzon İlleri Orman Köylerinin Sosyo-Ekonomik Yapıları, Kalkındırma Uygulanacak Modeller. Yayımlanmamış Bilim Uzmanı Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Orhunbilge, N., 2002.** Uygulamalı Regresyon ve Korelasyon Analizi. Üniversite Yayın No 4328, İşletme Fakültesi Yayın No 281, ISBN 975-404-649-2.
- ORKOY, 2010a.** ORKÖY Genel Müdürlüğü Görev ve Yetkiler. <http://www.orkoy.gov.tr/ORKOY>, (Ziyaret tarihi: 16/08/2010).
- ORKOY, 2010b.** ORKÖY Genel Müdürlüğü etüt ve planlama çalışmaları. <http://www.orkoy.gov.tr/ORKOY>, (Ziyaret tarihi: 16/08/2010).
- ORKOY, 2010c.** ORKÖY Genel Müdürlüğü ekonomik ve sosyal krediler. <http://www.orkoy.gov.tr/ORKOY>, (Ziyaret tarihi: 16/08/2010).
- Özdönmez, M., T. İstanbullu ve A. Akesen, 1996.** Ormanlık Politikası. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 3968, Orm. Fak. Yayın No:435, İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.
- Serper, Ö., 2000.** Uygulamalı İstatistik II. Genişletilmiş 4. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Sipahi, B., E.S. Yurtkoru ve M. Çinko, 2006.** Sosyal Bilimlerde SPSS Veri Analizi. Beta Basım A.Ş., İstanbul.
- Tiryaki, E., 2004.** Orman Köylerinde Faaliyet Gösteren Kooperatiflerin Çevre Orman Köyleri Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri Üzerine Bir Araştırma. K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Tolunay, A., 1998.** Sosyal Ormanlık ve Türkiye Açısından Önemi. İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Tümer, Y., 1992. Orman-Köy İlişkileri Açısından ORKÖY Deneyimi ve Sonrası Etkinlikler (Amasya Merkez İlçe Örneği ORKÖY Etkinlikleri Sonrası). K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Yarar, B., 2007. Bir moral düzenleme biçimi olarak medeni kanunun aile hukukunun arkeolojisi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7 (28): 209-224, İstanbul.